

Detta avsnitt behandlar problematiken med anlagd brand, dess faror och konsekvenser. Avsnittet tar upp juridiska aspekter, vikten av att larma 112 samt autentiska berättelser som kan användas som diskussionsunderlag alternativt rollspelsmaterial.

Kunskapsmål

Efter att ha gått igenom avsnittet ska eleverna:

- Veta faran med att "leka" med eld, en liten eld kan snabbt bli en stor brand.
- Veta att "lek" med eld är en vanlig brandorsak.
- Veta att de ska larma även om det är de själva som orsakat branden.
- Vara medvetna om konsekvenserna av "lek" med eld och anlagd brand.
- Veta att det är ett allvarligt brott att anlägga bränder.

Diskutera i klassen

Gruppträck, nyfikenhet och sysslolöshet är faktorer som spelar in vid anlagd brand. Ungdomar tänker inte alltid på vilka konsekvenser eldlek kan ge.

Har du koll? Anlagd brand

Här följer förslag till diskussionsfrågor att arbeta med:

- Varför "leker" en del ungdomar med eld/anlägger brand?
- Vad skulle du göra om du ser någon som tändar eld på något på skolan/annan plats?
- Vad skulle du göra om din kompis föreslår att ni ska tända eld på något?
- Hur tror du den som anlagt en brand känner sig?
- Vem kan bli ersättningsskyldig?
- Förutom straff man kan dömas till, kan det få andra konsekvenser?
- Har du "lekt" med eld någon gång? Berätta.
- Allt som förstörts i bränder går inte att ersätta. Vad är oersättligt för dig?

Glöm inte att prata med eleverna om hur viktigt det är att larma även om de själva råkat starta branden!

Räkneuppgift

Var fjärde brand i Sverige beror på att någon tänt på med flit och kallas då för anlagda bränder. De kostar ca 1 miljard (1000 000 000) kronor varje år. Det är mycket pengar som kan användas till något roligare. Låt säga att en mountainbike kostar 5000 kronor. Hur många sådana skulle man kunna köpa för pengarna istället?

Svar på frågan är: 200 000 stycken mountainbike cyklar.

Värderingsövningar

”Fyra hörn”

Ledaren berättar om en situation eller ger ett påstående som avslutas med en fråga. För att ta ställning ges fyra alternativ till svar. Ett av hörnen har alltid ett öppet alternativ, dvs. det finns inte något formulerat svar.

Deltagarna uppmanas att gå till det hörn som stämmer bäst utifrån hur de känner eller tycker. Några elever från varje grupp får berätta hur de resonerat och varför de valt just det hörnet.

Hörnövning 1

Jag tror att de som anlägger bränder gör det för

1. att få uppmärksamhet
2. för att de är uttråkade
3. för att protestera mot något
4. annat alternativ

Här är det viktigt att eleverna får diskutera fritt kring vad de tror är orsaken till att en del anlägger bränder. Det finns inget rätt svar.

Hörnövning 2

Du har varit hos en kompis och på vägen hem passerar du en mataffär som stängt för kvällen. På baksidan av affären står en container full med tomma kartonger. Du ser att någon springer därifrån och att det brinner i containern. Personen har tänt på en av kartongerna. Elden sprider sig snabbt och snart är hela containern övertänd. Snart kommer branden att sprida sig till affären. Vad gör du?

1. springer därifrån och hoppas att någon annan ska larma 112
2. ringer 112 så fort som möjligt

3. springer fram och försöker släcka branden själv
4. annat alternativ

Här är det viktigt att eleverna förstår att de ska ta eget ansvar och genast larma 112. De ska inte försöka släcka en sådan brand själva.

”Heta stolen”

Eleverna sitter på varsin stol i en ring. En stol är tom. Ledaren läser upp påståenden och om de **inte** instämmer i påståendet ska de resa sig och sätta sig på en annan stol. Genom att sitta kvar markerar eleven att den **instämmer** i påståendet.

Vid varje påstående kan ledaren låta några motivera varför de flyttade respektive satt kvar. Övningen kräver ett visst tempo så undvik långa diskussioner.

- De som ”leker” med eld gör det för att vara tuffa
- De som ”leker” med eld förstår inte vilka konsekvenser det kan få
- Jag skulle nog haka på om mina kompisar föreslår att vi ska tända eld på något
- Om min kompis eldar och jag bara tittar på, är det inte mitt fel om det händer något
- Eldar man bara lite grann är det inte så farligt
- Om jag såg någon som tände på något, skulle jag nog inte våga hindra det
- Jag skulle larma 112 även om det var min kompis som råkat orsaka en brand
- Jag skulle larma 112 även om jag själv råkat orsaka en brand
- Det är inte så viktigt att lära sig om eld

Facit till "Sant eller falskt"

Deltagarna kan vara ensamma eller indelade i lag. Ledaren läser upp påståenden och låter sedan varje lag eller deltagare svara på frågorna muntligt eller skriva ner sina svar. Diskutera igenom svaren efteråt. Det understrukna svaret är rätt svar.

Den som startar en brand kan hamna i fängelse

SANT eller FALSKT

Den som startar en brand kan få betala mycket pengar i skadestånd

SANT eller FALSKT

Man är inte straffmyndig förrän man är 18 år

SANT eller FALSKT

Om du är med en kompis som startar en brand, kan du också dömas till straff

SANT eller FALSKT

Även om man startat en brand i en tom byggnad kan man dömas till mordbrand

SANT eller FALSKT

Autentiska berättelser

Här följer tre berättelser relaterade till problematiken med anlagd brand. Skildringarna är hämtade ur verkligheten och kan användas som diskussionsunderlag alternativt rollspel. Skildringarna finns även anvgivna i elevmaterialet.

Brand i skola

Två femtonåriga pojkar hade tråkigt. Trots att det var en fin kväll mitt under sommarlovet hade de inget att göra. Av en tillfällighet passerade de en skola där de varit elever tidigare. På en altan på baksidan stod ett par soffor och ett bord. Där fanns också några sittdynor av skumgummi. Pojkarna fick ett infall att ställa en av dynorna mot skolans yttervägg och tända eld på den. Sedan gick de därifrån. En stund senare hörde de sirener och såg ett rökmoln från det håll där skolan låg. De förstod att de hade vållat en omfattande brand. Lågorna från den brinnande dynan hade trängt in under taket och spridit sig till vinden över den stora enplansbyggnaden.

Pojkarna var kända av polisen sedan tidigare.

De blev snabbt avslöjade och erkände att de tänt eld på sittdynan. Däremot sa de att de inte begripit att branden kunde sprida sig in i byggnaden. Det trodde dock inte domstolen på. Domaren menade att om man tänder eld på en dyna av skumgummi och ställer den mot en trävägg, måste man förstå att branden kan sprida sig.

Pojkarna dömdes till mordbrand. Straffet är minst två och högst åtta års fängelse. På grund av sin låga ålder slapp pojkarna fängelsestraff. Däremot blev de ersättningskyldiga för skadorna, sammanlagt drygt fem miljoner kronor. Trots att beloppet senare reducerades innebär det att de kan få svårt att få banklån, hyra egen lägenhet eller skaffa telefonabonnemang.

"Vi hade ingenting att göra"

Felix, 13 år och hans kompis Emma, 15 år hade tråkigt och ingenting att göra. Felix lånade Emmas tändare och satte eld på en sopsäck utanför skolan. När de trodde att elden hade slocknat gick de därifrån. Men elden hade inte lagt sig utan tog ny fart. Klockan tre på natten knackade polisen på hos Felix och de letade igenom alla hans saker. Den natten hade skolan brunnit ner.

Emma dömdes till mordbrand och var tvungen att betala 200 000 i skadestånd. Felix blev omhändertagen av de sociala myndigheterna och kommunen stämde honom på två miljoner kronor.

"Känns väldigt jobbigt för varken mamma, pappa eller jag kan betala tillbaka. Livet ser väl inte helt perfekt ut."

Felix, 13 år

Göteborgsbranden

Strax före midnatt den 28 oktober 1998 utbröt en brand i en föreningslokal på Hisingen i Göteborg där omkring 400 ungdomar hade samlats till fest.

Maxantalet i lokalen hade överskridits kraftigt och utrymningsvägarna var blockerade. Lokalen övertändes snabbt och det slutade med att 213 ungdomar skadades och 63 dog, de flesta av rökgasförgiftning. Alla var under 20 år och den yngsta var 12 år.

Branden är en av de värsta i modern tid i vårt land.

I januari 2000, anhölls och häktades tre ungdomar, 19, 20 och 21 år, misstänkta för att ha anlagt branden. Ytterligare en person, 19 år gammal, anhölls i februari.

I förhören medger en av dem att han tänt eld i trapphuset, för att hämnas att han inte kom in gratis på festen. Han menade inte att skada någon. Brandlarmet skulle gå, brandkåren komma och festen stoppas. Så blev det inte.

Ungdomarna dömdes för grov mordbrand. Den som anlade branden dömdes till åtta års fängelse, de andra två dömdes till sju års fängelse. Den som släppt in de andra i trapphuset dömdes till sluten ungdomsvård i tre år.

Arrangör och lokalägare slapp rättsliga konsekvenser trots att inte säkerhetsföreskrifter följts, vilket i hög grad bidrog till olyckans omfattning.

Gör en kampanj

Låt eleverna göra en kampanj mot anlagda bränder i form av exempelvis en affisch eller broschyr.

Fakta om anlagda bränder finns på www.msb.se/sv/Forebyggande/Brandskydd/Anlagd-brand/ där det även finns länkar till andra aktuella webbplatser.

Filmtips

- *Det var inte meningen*
längd 26 min

Filmen handlar om en mordbrand och är gjord av Göteborgs stads eget försäkringsbolag Göta Lejon.

Beställ på Filmateljén, telefon 0703-891089 eller filmateljen@filmateljen.com.

- *Upp i rök*
längd 15 min

Filmen handlar om skolbränder. Vi får lära oss om konsekvenserna och träffa bl a elever, lärare, brandmän och polis. Med filmen följer även en studiehhandledning.

Beställ på www.kunskapsmedia.se.

Material att läsa vidare i kring lek med eld och anlagd brand

- Boken *Att leka med elden – en bok om barn, eld och brand*

Finns att beställa på www.msb.se/sv/Produkter-tjanster/Publikationer/

Filmen *Upp i rök* samt andra informationsmaterial finns även att beställa på Brandskyddsföreningens webbplats www.brandskyddsforeningen.se/pa-arbetet/valj-omrade-har/anlagd-brand/informations-material_3_1

Aktuella länkar

www.msb.se/sv/Forebyggande/Brandskydd/Anlagd-brand/

www.msb.se/sv/Produkter-tjanster/Publikationer/

www.brandskyddsforeningen.se/pa-arbetet/valj-omrade-har/anlagd-brand